

بیت

گاهنامه فرهنگی، اجتماعی و سیاسی دغدغه

سال سوم | شماره ۱۴

آذر ماه ۱۴۰۰

در این شماره می‌خوانید

فرهنگی

سیاسی

- روزی که مخصوص دانشجویان شد
- خانه‌ای که امن نیست
- مهاجرت، سفری هدفمند و متفاوت

- موت برجام در مسیر جانی دوباره
- اعتراض یا اغتشاش؟
- آب؛ ضرورت امروز، ضمانت فردا
- پرواز ثروت‌های ایرانی که هیچ جبرانی ندارد

ماندن!؟

”انتخاب سخت“

رفتن!؟

بجاست

گاهنامه فرهنگی، اجتماعی و سیاسی دغدغه

سال سوم | شماره ۱۴ آذر ماه ۱۴۰۰

انجمن اسلامی دانشجویان مستقل

دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی(ره)

صاحب امتیاز:

انجمن اسلامی دانشجویان مستقل دانشگاه علامه طباطبائی(ره)

مدیرمسئول و سردبیر:

علیرضا کریم‌خانی

ویراستار و جانشین سردبیر:

حنانه مطلبی

هئیت تحریریه:

آتنا فولادوند، محمدحسین طهماسبی، فاطمه قاسمی، زهرا عالی‌حسینی

محمدحسین سلطانعلیان، فاطمه ترابی، زهرا شهیدی

صفحه‌آرا:

محمدامین برغمندی

فهرست

فرهنگی

۱. روزی که مخصوص دانشجویان شد

صفحه ۱۲

۲. خانه‌ای که امن نیست

صفحه ۱۴

۳. مهاجرت، سفری هدفمند و متفاوت

صفحه ۱۶

سیاسی

۱. موت برجام در مسیر جانی دوباره

صفحه ۴

۲. اعتراض یا اغتشاش؟

صفحه ۶

۳. آب؛ ضرورت امروز، ضمانت فردا

صفحه ۸

۴. پرواز ثروت‌های ایرانی که هیچ جبرانی ندارد

صفحه ۱۰

نکته:

جهت مشاهده هر یادداشت می‌توانید با ضربه زدن روی هر شماره صفحه -که زیر عنوان‌ها آمده-، به یادداشت مدنظر منتقل شوید.

جهت مشاهده‌ی دیگر نشریات و فعالیت‌های انجمن بر روی نمادهای زیر ضربه بزنید

موت برجام در مسیر جانی دوباره

یادداشتی پیرامون مسئله برجام و دیپلماسی دولت سیزدهم

آتنا فولادوند

عضو فعال دانشکده

بعد از اصرار طرف‌های غربی و آژانس، در خارج و درخواست‌های داخلی‌ها مبنی بر بازپس‌گیری حقوق ایران در برجام، از ۸ آذر احیای برجام در دولت انقلابی کنونی آغاز شد. برجامی که به کلی تمام‌شده به حساب می‌آمد؛ اما با سفر رافائل گروسی مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به ایران و گفت‌وگوهای آن‌ها که خبر از نگرانی‌شان برای ادامه فعالیت‌های هسته‌ای ایران می‌داد، زمزمه احیایش شروع شد.

چرا بازگشت به پیمانی شکست‌خورده؟

سال ۲۰۱۸ با خروج یک‌جانبه آمریکا از برجام، این توافقنامه بین‌المللی ماهیت خود را از دست داد و آمریکا برخلاف این توافق بیش از ۱۷۰۰ تحریم را در طول سه سال گذشته علیه ایران اعمال کرد. متأسفانه این اقدام آمریکا باعث شد طرف‌های دیگر مثل انگلیس، فرانسه و آلمان به تعهدات خودشان ذیل برجام عمل نکنند، بنابراین ایران هم بر اساس بند ۳۱ و ۳۴ برجام تعهدات خود را کاهش داد. ضربه این معاهده بین‌المللی، یادگاری از دولت دوازدهم شد و خوش‌بینی محض آن‌ها تجربه‌ای چندباره در حافظه سیاسی ایران ثبت کرد. دولت سیزدهم از بدو تأسیس، سیاست خود را در قبال آمریکا و غرب مشخص کرد. قرار شد در صورتی بازگشت

آنچه از این مذاکرات انتظار می‌رود

صحبت‌های رهبر انقلاب چیزی جز کلید احیای منافع ما در برجام نیست. در شرایطی که دولت قبل ذره‌ای به آن توجه نکرد و مدعی کلید بخت‌گشای خودش ماند. شباهتی که میان راهبرد رهبر انقلاب و تیم مذاکره‌کننده دیده می‌شود، تأکید بر راستی آزمایی است. مقام معظم رهبری در این‌باره اشاره کردند: «اما در ارتباط با لغو تحریم‌هایی که باید آمریکایی‌ها انجام بدهند، ما باید به‌عنوان کشور ذی‌نفع راستی آزمایی کنیم؛ یعنی اگر آمریکایی‌ها می‌گویند ما تحریم نفت یا پتروشیمی ایران را برداشتیم، ما نمی‌توانیم فقط به امضای یک نامه یا اعلام موضع رضایت بدهیم. اگر امضاء همراه با فرآیندی برای راستی آزمایی اقدامات نباشد، معنی ندارد. ۹۹/۱۱/۲۹» در کنار آن، رئیس‌جمهور وقت در تماس تلفنی با امانوئل مکرون اعلام داشت که ایران در مذاکرات نتیجه‌گراست و گفت‌وگوها باید به لغو تحریم‌ها منجر شود. همچنین یک مقام مسئول ایرانی در حاشیه مذاکرات وین در گفت‌وگو با الجزیره گفت: «پیشرفت در مذاکرات وین به دادن ضمانت‌های واقعی درباره تحریم‌ها بستگی دارد.» اما نباید از دیگر نکات رهبر انقلاب در زمینه سیاست خارجی غافل شد. از جمله اینکه حتی اگر تحریم‌ها رفع شود نباید خیالمان راحت باشد. اقتصاد متکی بر نفت شکنندگی را باعث شده که حتی اگر آمریکا در این معاهده به پیمانش عمل کند، بازهم ممکن است بعدها تحریم‌هایی را بر ملت ایران اعمال کنند و این نباید منجر به ضربه اقتصادی شود. در عین حال وحدت نیز از مسائل

به برجام صورت گیرد که به‌طور قاطعانه تحریم‌ها علیه ایران لغو شود. صحبت‌های علی باقری رئیس تیم مذاکره‌کننده حاکی از پافشاری در برابر حقوق ما در برجام است. این در حالی است که وی می‌گوید حضور دیپلمات‌های ایران با یک هیئت جدید چهل‌نفره، نشان‌دهنده عزم ایران برای دستیابی به توافق بود. تأکید این روزهای علی باقری بر واژه عمل‌گرایی، دلگرمی به همراه می‌آورد که تفاوتش با رویکرد دولت قبل را ضمیمه می‌کند. در نتیجه قرار نیست بازهم شاهد شکست در برجام باشیم.

ازدیگرعلل، خوب است به حمایت چین و روسیه بر پیوستن دوباره ایران به برجام و بازپس‌گیری حقوق هسته‌ای کشور اشاره کنیم. میخائیل اولیانوف نماینده دائم روسیه در سازمان‌های بین‌المللی وین، اعلام کرد که این کشور از همه طرف‌های شرکت‌کننده در رایزنی‌های وین درخواست می‌کند تا هرچه سریع‌تر مذاکرات پیرامون احیای کامل برجام درباره برنامه هسته‌ای ایران را از سر بگیرند. همین‌طور وانگ یی وزیر امور خارجه چین در تماس تلفنی با امیر عبداللهیان اظهار داشت که چین از ایران در زمینه محافظت از حقوق و منافع خود حمایت می‌کند و در شرایط کنونی، تمام طرف‌ها باید همکاری داشته باشند تا حرکت شکل‌گرفته برای تداوم گفت‌وگوها و تلاش‌ها برای رسیدن به توافق در مذاکرات وین ادامه یابد.

بسیار مهم و کلیدی به‌خصوص در سیاست خارجی است که نبود آن سوءاستفاده دشمنان را در پی دارد.

رویکرد ارتباطی و چندجانبه سیاست خارجه دولت

تا به اینجا روند مذاکرات وین با کشورهای ۴+۱ به‌گونه‌ای طی شد که پیشنهادهای جمهوری اسلامی ایران در مورد لغو تحریم‌های غیرقانونی و ظالمانه و موضوع هسته‌ای روی میز است. طرف‌های مقابل احساس نیاز داشتند که برای ارائه پاسخ‌های مستدل، مستند و منطقی به پیشنهادهای کشورمان با پایتخت‌های خود مشورت کنند؛ اما در حاشیه نشست‌های برجامی وزارت امور خارجه، شاهد اقدامات دولت در جایگاه کشور همکاری‌کننده با ترکمنستان و ارمنستان برای تبادل سوآپ گازی هستیم. این اقدامات بیانگر اهتمام دولت در معاوضات بین‌المللی است.

با وجود همه تحریم‌ها علیه کشور، دولت در حال نبرد با فشارهای مایوس‌کننده استکبار جهانی از جمله آمریکاست و هرچند در تنگنا ایستادگی می‌کند اما اقتدارش را پس از چند سال ذلت حفظ کرده است. امیدواریم دولت همچنان ذره‌ای از مشی انقلابی‌اش یا پس نکشیده و تا آخر در مسیر منافع ملت ثابت‌قدم باشد. همچنین امید است دولت به معنای واقعی موت برجام را احیا کند و حق ملت ایران را پس بگیرد.

اعتراض یا اغتشاش؟

تحلیل و تبیین تفاوت اعتراضات مردمی با اغتشاشات

محمدحسین طهماسبی

عضو فعال دانشکده

از زمان پیروزی انقلاب اسلامی در کشورمان حوادث زیادی رخ داده و فعالیت‌ها و کنش‌های سیاسی و اجتماعی زیادی شکل گرفته است. از ماجرای فتنه ۸۸ گرفته تا اغتشاشات آبان ماه ۹۸. اعتراض مردمی در همه کشورهای جهان وجود دارد. اعتراض اگر منطقی و صحیح باشد حق طبیعی هر ملتی است.

تفاوت اغتشاش و اعتراض

اعتراض با اغتشاش تفاوت فاحشی دارد. اغتشاش اقدامی است همراه با خشونت که از سوی افراد در مقابله با نظام حاکم بر هر مجموعه‌ای اتفاق می‌افتد و همواره بی‌نظمی و ناامنی را با خود به همراه دارد؛ اما اعتراض ابراز مخالفت به صورت نوشتاری، علمی و یا گفتاری در مقابل رویدادهای سیاسی یا اجتماعی است. اعتراض ممکن است به صورت فردی یا تظاهرات گروهی باشد.

همان‌طور که ذکر شد در بیشتر کشورها اعتراض رخ می‌دهد. چه بسی اعتراض صحیح، منطقی و درست می‌تواند راه‌گشا هم باشد. برای مثال اعتراض اخیر مردم اصفهان با موضوع

آب؛ از لحاظ موضوعی منطقی و صحیح است اما آنچه مهم است شکل اعتراض است. اگر نگاهی به اعتراض در کشوری مانند فرانسه بیندازیم که مربوط به اصلاحات قانون کار در سال ۲۰۱۷ بود؛ متوجه شکل مناسب اعتراض می‌شویم. اعتراضی که بدون آسیب به اموال است. هرچند که دولت فرانسه به سرکوب معترضین پرداخت اما اعتراض و نوع آن درست بود.

قانون اساسی در این مورد چه می‌گوید؟

سؤال اساسی قابل طرح در خصوص اعتراض‌های کشور این است که آیا برگزاری تجمعات اعتراضی در ایران قانونی است یا خیر؟

مطابق با اصل ۲۷ قانون اساسی تشکیل اجتماعات و راه‌پیمایی‌ها بدون حمل سلاح، به شرط آن‌که مخل با مبانی اسلام نباشد، آزاد است.

اگر بخواهیم طبق اصل بالا تحلیلی در خصوص اتفاقات آبان ۹۸ داشته باشیم؛ با

استناد به تصاویر منتشرشده در سراسر کشور، عمده مردم در آن سلاحی حمل نمی‌کردند؛ از این لحاظ درست و قانونی و بدون مشکل است، اما در خصوص اقدامات عده‌ای از افراد در راستای ایجاد ناامنی و تخریب اموال عمومی می‌بایست از نظر حقوقی تحلیل متفاوتی ارائه داد؛ چراکه قانون با توجه به قصد افراد و میزان آثار به‌جامانده از اقدام افراد عناوین متفاوتی در نظر گرفته است.

برای مثال مطابق با ماده ۲۸۶ قانون مجازات اسلامی چنانچه رفتار افراد را در آتش زدن اموال عمومی اقدام گسترده در جهت ایجاد ناامنی و برهم زدن نظم عمومی بداند، این افراد به موجب قانون مفسد فی الارض شناخته‌شده و مجازات آن‌ها اعدام می‌باشد، اما اگر شرایط در نظر گرفته‌شده در ماده مذکور برای قاضی رسیدگی‌کننده احراز نگردد، مشمول تبصره این ماده شده و مجازات حبس در انتظار این افراد می‌باشد.

این تحلیل از لحاظ قانونی، ناظر بر قانون مدنی کشور است اما اصل موضوع سؤال برانگیز که جای تعجب دارد این است که چرا مردم معترض دست به تخریب اموال عمومی می‌زنند؟ چرا خشم خود را بر سر بانک‌ها، پمپ‌های بنزین و دیگر مکان‌ها خالی می‌کنند؟ شاید بتوان گفت سردسته‌هایی در بین مردم معترض هستند که از خشم آن‌ها برای رسیدن به مقاصد خود که صرفاً مخالفت با نظام حاکم است و هیچ ارتباطی با خواست مردم ندارد، سوءاستفاده می‌کنند و مردم معترض ناخواسته به دام این افراد می‌افتند. مردم خواسته‌های به‌جا دارند اما عده‌ای می‌خواهند از آب گل‌آلود ماهی بگیرند و از این مطالبه‌گری سوءاستفاده کنند.

آب؛ ضرورت امروز، ضمانت فردا

عوامل کم آبی و راهکارهای آن

فاطمه قاسمی
عضو فعال دانشکده

بحران کم آبی امروزه یکی از مهم‌ترین معضلات حیاتی است که مورد توجه رسانه‌ها و افراد مختلف قرار گرفته است. در ابتدا شدید شدن بحران آب خوزستان و بعد از آن بحران آب زاینده‌رود، توجه همگان را به سمت خود جلب کرد.

چرا بحران آب؟!

به گفته یکی از کارشناسان، خشکی بخش زیادی از کشور به دلیل وجود دوره‌های حدود ۱۱ ساله خشک‌سالی، تغییر اقلیم و انجام نشدن برنامه مدیریت خشک‌سالی، ورود آلاینده‌های مختلف شیمیایی و فاضلاب‌های کشاورزی به منابع آب سالم و همچنین ساختار معیوب اقتصاد آب کشور است. از دیگر عوامل می‌توان به افزایش فقر، منازعات گسترده بر سر آب، عدم وجود متخصصان و کارشناسان و نداشتن برنامه مشخص برای حل این مسئله نیز اشاره کرد. علاوه بر عوامل فوق، یکی از اصلی‌ترین عوامل تشدید بحران آب در خوزستان، مسئله اختصاص نادرست و برداشت غیرمجاز در پایین‌دست حوضه کرخه است. همچنین می‌توان به از بین رفتن مزارع و نبود آب کافی برای کشاورزان و دامداران نیز اشاره کرد.

کلید حل معضل آب

امروزه تشدید مسائل و مشکلات حوضه آب

زاینده رود اعتراض مردم را برانگیخته است. بخشی از این اعتراضات به دلیل این است که طرح‌هایی که می‌توانند کلید حل مسائل آبی باشند تصویب می‌شوند اما اجرایی نمی‌شوند. یکی از سیاست‌هایی که برای احیای آب زاینده‌رود و بخصوص تالاب گاوخونی در شورای عالی آب کشور تصویب شد یک مصوبه ۹ ماده‌ای است که در سال ۱۳۹۲ به تصویب درآمد. می‌توان گفت بخشی از مصوبه اجرا شده است اما هنوز بخش‌هایی از آن اجرایی نشده است. اقداماتی که تاکنون برای اجرایی شدن این ۹ مصوبه انجام گرفته را می‌توان این‌گونه بیان کرد:

وزارت جهاد کشاورزی الگوی کشتی را برای اراضی حوزه زاینده‌رود تدوین کرده است اما این برنامه هنوز پیاده‌سازی نشده و الگوی کشت فعلی هم تغییرات چندانی نداشته است. در بخش عمده‌ای از اراضی این حوضه گندم کشت می‌شود و هنوز کشت جایگزین برنج عملیاتی نشده است. نکته قابل توجه این است که تغییرات الگویی نباید در معیشت زندگی کشاورزان خللی ایجاد کند. به همین منظور شورای هماهنگی در حوضه زاینده‌رود ایجاد شد و تا سال ۹۸ فعال بود، پس از آن دولت تصویب کرد تا کارگروهی با مدیریت معاون اول رئیس‌جمهور برای مسائل حوضه زاینده‌رود تشکیل شود که بعد از آن هر دو کارگروه با یکدیگر ادغام شده و در زیرمجموعه شورای عالی آب فعالیت می‌کنند.

سیاست دولت به بحران کم آبی

علاوه بر موارد فوق، سیاست‌هایی برای آب خوزستان نیز گرفته شده است. این سیاست‌ها از همان ابتدای دولت سیزدهم با حضور رئیس‌جمهور دو روز پس از آغاز دولت در خوزستان آغاز شد. ایشان در بازدیدی که از هورالعظیم داشت با معضل آب روبرو شد و در این منطقه پروژه آبرسانی به روستاهای فجیر یک و دو را از طریق خط انتقال آب غدیر به بهره‌برداری رساندند و مردم این دو روستا را به آب آشامیدنی رساندند. در حال حاضر نیز فاز دوم طرح آبرسانی به روستاهای فجیر یک و دو به پایان رسیده و آب آشامیدنی سالم در اختیار ۲۰۰ خانوار قرار گرفته است. علاوه بر این موارد، سیاست‌هایی نیز توسط دولت برای سازماندهی آب بیان شده است؛ از جمله:

۱. تمام موضوعاتی که به‌گونه‌ای به آب مرتبط است تحت نظر یک وزارتخانه یا یک شورای عالی صاحب اختیار فراهی قرار گیرد؛ یکی از موضوعات اصلی در زمینه آب این است که سازمان‌ها و وزارت‌های مختلف با نظرات و درک‌های متفاوتی نسبت به آب، با یکدیگر در مورد آن تصمیم می‌گرفتند و پس از ایجاد بحران و اتفاقات نمی‌توانستند مقصر اصلی را پیدا کنند؛ به همین دلیل دولت تصمیم گرفت تا موضوع آب را به یک وزارتخانه یا سازمان واگذار کند.

۲. قانون توزیع عادلانه آب تغییر یا اصلاح گردد؛ قانون توزیع عادلانه آب در دهه شصت تدوین و تصویب شد ولی امروزه حجم زیادی از مشکلات آبی، افت سفره‌های زیرزمینی، افزایش جمعیت ایران نسبت به دهه شصت و دیگر مشکلات نیاز به یک قانون جدیدی است که کارایی و بهره‌وری آن زیاد باشد و نیازهای اساسی آب شرب، کشاورزی و صنعتی کشور را تأمین کند.

۳. یگان امداد آبی دائمی تشکیل شود؛ تشکیل یک یگان امداد آبی با توجه به اینکه در سال‌های اخیر خشک‌سالی‌های گسترده و مشکلات مختلفی در حوزه تأمین آب به وجود

آمده است باعث می‌شود که این بحران‌ها قابل حل شود و به روند کارها سرعت بخشد.

۴. همه طرح‌های مقابله با کم آبی در کشور تأمین مالی و عملیاتی شود؛ در قانون بودجه ۱۴۰۰ توجه ویژه‌ای به بخش آب و فاضلاب شده است که از مهم‌ترین فهرست‌های مطرح شده در آن، فهرست پروژه‌های مربوط به آبرسانی به شهرهای دارای تنش آبی و ارتقای کیفی آب شرب است. امید است هر چه سریع‌تر نسبت به عملی شدن این پروژه‌ها اقدام کرد.

۵. برخورد جدی با سوء مدیریت‌ها و کسانی که تصمیمات هزینه‌زایی به‌ویژه در حوزه آب، فاضلاب و برق بگیرند؛ قطعاً اولین دلیلی که در ایجاد بحران آب خوزستان مؤثر بوده است سوء مدیریت و تصمیماتی بوده است که هزینه‌های زیادی به همراه داشته است؛ لذا باید سعی شود تا حد امکان از این مشکلات جلوگیری شود.

۶. استفاده کردن از فناوری و دانش بومی در دستور کار وزارت نیرو و جهاد کشاورزی قرار گیرد؛ دولت جدید می‌تواند با توان بومی که کشور دارد به تولید منابع از جمله منابع نوین آبی، توسعه فناوری‌های تصفیه و فیلتراسیون آب بالاخص فناوری اسمز معکوس، توسعه روش‌های نوین آبیاری از جمله آبیاری زیرسطحی، استفاده از آب‌های پردازش شده در کشاورزی، توسعه فناوری‌های آبیاری از هوا (AWG)، توسعه فیلترهای کدورت گیر سرامیکی، توسعه فناوری‌های سیالات و تجهیزات ضد تبخیر آب و مواردی از این دست بپردازد.

۷. رای آب‌های مرزی، تیم متخصص و کاردان انتخاب شود؛ موضوع آب‌های مرزی به دلیل اینکه یک موضوع تخصصی و ویژه است باید همانند مذاکرات سیاسی توسط تیم اختصاصی انجام می‌گیرد و...

امید است با وجود این سیاست‌ها حداقل کمکی برای رفع مشکل کم آبی صورت گیرد و در این راه تمامی دستگاه‌ها و مسئولان مربوطه با کمک و مشارکت خود مردم به حل این معضل حیاتی بپردازند.

می‌کند: اولین دغدغه جامعه‌ی پژوهشی باید بازگشت نخبگان به کشور باشد. اگر بخواهیم این ثروت عظیم را بازگردانیم، باید شرایط را برای ورود آن‌ها به کشور مهیا کنیم. دستگاه‌های مختلف اعم از دولتی یا خصوصی باید پشت این ماجرا باشند تا مانع از خروج نیروی انسانی نخبه از کشور شوند و حتی شرایط را برای بازگشت آن‌ها به کشور مهیا کنند؛ یعنی وضعیت اشتغال، امنیت و امید به آینده را که عامل مهاجرت ایرانیان می‌دانیم باید تغییر دهیم و ساماندهی کنیم.

طی چند سال اخیر راه‌های متفاوتی از جانب شورای عالی انقلاب و دانشگاه‌ها و بنیاد ملی نخبگان بیان شده است؛ مانند امتیاز استعدادهای درخشان که دانشجویان بدون کنکور در مقاطع بالاتر تحصیلی کنند یا وام‌هایی برای کارآفرینی و ایجاد شرکت‌های دانش‌بنیان؛ علاوه بر این‌ها به‌تازگی مصوبات جدیدی از جانب شورای عالی انقلاب در خرداد ۱۴۰۰ مبنی بر جذب، نگهداشت، تعامل مؤثر و بازگشت نخبگان تصویب شده است. متأسفانه برنامه‌های پیشین راه‌گشای جدی بر این مسئله نبودند اما امیدواریم با مصوبات و برنامه‌های جدید و همکاری همه ارگان‌های لازم، نتیجه مطلوب را برای آینده کشور ببینیم.

می‌کردند به‌گونه‌ای که از بین دانشجویان اصلح هر دانشگاه نیروهای موردنیاز انتخاب می‌شد. با گذشت ۴۰ سال از انقلاب، این شایسته‌سالاری جای خود را به رابطه‌سالاری داده است.

۴. فرهنگ کاری ناکارآمد و بی‌عدالتی

۵. از جاذبه‌های جامعه مقصد می‌توان به رفاه اجتماعی و اقتصادی، وجود فرصت‌های شغلی و امنیت شغلی و نظام آموزشی کارآمد اشاره کرد.

مهاجرت نخبگان تا چه سنی پیش روی کرده؟

امروزه ندای مهاجرت دانش آموزان به‌خصوص دانش آموزان مدارس خاص به گوش می‌رسد و دیده می‌شود که المپیادی‌ها و استعدادهای برتر قبل از شروع تحصیل در دانشگاه به خاطر علت‌هایی همچون نظام آموزشی ناکارآمد، کم‌رنگ بودن حس وطن‌دوستی، آینده‌ی کاری نامطمئن، حمایت نشدن و موردتوجه قرار نگرفتن از جانب دولت به فکر مهاجرت هستند و به دانشگاه‌های خارجی جذب می‌شوند.

راه‌حل‌ها برای آینده‌ای خطرناک

با توجه به مهاجرت نخبگان و دلایل‌شان، کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس بیان

پرواز ثروت‌های ایرانی

که هیچ جبرانی ندارد

پیرامون مهاجرت نخبگان ایرانی

زهراعالی حسینی

عضو فعال دانشکده

نخبگان می‌شود، او را از ادامه راه و تلاش و احساس مسئولیت بازدارد.»

در مهاجرت نخبگان باید به خواسته یا ناخواسته بودن آن توجه کنیم. رهبر انقلاب در این مورد بیان می‌کنند: «امروز در کشور جوانان نخبه می‌توانند رشد و پیشرفت کنند ولی همچنان که قبلاً هم گفته‌ایم تمایل یک نخبه برای مهاجرت به کشور دیگر با این نگاه و توجه که بدهکار کشور است و پس از تحصیل بازخواهد گشت، مانعی ندارد؛ اما مهاجرفرستی و اینکه عناصری در بعضی دانشگاه‌ها، جوان نخبه را از آینده مایوس و او را به ترک میهن تشویق می‌کنند، صریحاً خیانت به کشور و دشمنی با آن است و دوستی با آن جوان هم نیست.»

در جامعه امروزی مهاجرت نخبگان دلایل مختلفی دارد؛ ازجمله:

۱. فاصله طبقاتی زیاد

۲. نابرابری درآمد و هزینه

۳. بی‌قانونی (در سال‌های ابتدایی انقلاب سازمان‌ها و نهادها، کارمندان و نیروهای موردنیاز خود را برحسب شایستگی انتخاب

یکی از گزینه‌های انسانی برای شرایط بهتر کار، زندگی و تحصیل، جابه‌جایی و مهاجرت است. این موضوع در صدر اسلام هم برای ترویج دین توحیدی موردتوجه نبی مکرم اسلام (ص) بوده و در ادوار مختلف تاریخی انواع مختلف اجتماعی، سیاسی، امنیتی، علمی، فرهنگی، دینی و اقتصادی آن تجربه شده است. موضوع مهاجرت نخبگان و فرار مغزها، از سال‌ها پیش از اهداف کشورهای توسعه‌یافته‌ای چون آمریکا، کانادا، استرالیا و اروپای غربی بوده است. موضوعی که از هزاره سوم و با بالارفتن هزینه تحصیل، تربیت نیروی انسانی و کاهش زاد و ولد در جهان غرب رنگ و بوی جدی‌تری به خود گرفته است.

رهبر انقلاب در دیداری درباره نخبگان

می‌فرمایند: «(احساس مسئولیت نخبگان) نکته مهمی است. هم مسئولان باید به وظایف خود درباره نخبگان عمل کنند؛ هم جوان نخبه باید در قبال مسائل کشور احساس مسئولیت کند و ضمن مبارزه با موانع و پذیرش برخی سختی‌های گاهاً اجتناب‌ناپذیر، اجازه ندهد نامهربانی‌هایی که در برخی دستگاه‌ها به

روزی که مخصوص دانشجویان شد

۱۶ آذر، روز دانشجو

محمد حسین سلطانیان

عضو فعال دانشکده

«در شانزدهم سال ۱۳۳۲ سه دانشجوی دانشگاه تهران در اعتراض به سفر ریچارد نیکسون، معاون وقت رئیس‌جمهور آمریکا و از سرگیری روابط ایران و بریتانیا کشته شدند. این نام گرفت.»

«دانشجو شدم، چه کنم؟»

او در مورد رسالت دوم دانشجو بیان کرد: «انتظار مقام معظم رهبری از دانشجویان این است که اطلاعات سیاسی داشته باشند؛ من از دانشجویان نمی‌خواهم سیاست‌زده و سیاست‌باز باشند؛ بلکه باید آگاهی سیاسی داشته باشند.» از نظر وی کسی که آگاهی به زمان خود نداشته باشد شبهات و اشتباهات به او هجوم می‌آورد.»

«حجت‌الاسلام بنی جمال در مراسم گرامی‌داشت روز دانشجو که در سالن آمفی تئاتر پیام نور مرکز بیجار برگزار شد، اظهار کرد: «دانشجویان مؤذنین جامعه هستند؛ اگر مؤذن خواب بماند نماز همه‌ی مردم قضا می‌شود.» از نظر او اولین رسالت دانشجو یادگیری علم است. در جهان، علم حرف اول را می‌زند و هر کشوری که علم داشته باشد ثروت و قدرت نیز دارد.

رهبر از من چه می‌خواهد؟

«دانشجو باید روی ریزترین پدیده‌های سیاسی فکر کند و تحلیل بدهد. رابطه با خدا را جدی بگیرد و مناجات و نماز را به حاشیه نبرد. دانشجو باید متعهد باشد و نسبت به آرمان‌های دانشجویی احساس مسئولیت کند. یکی از این آرمان‌ها مسئله علم، دوم عدالت‌خواهی، سوم آزاداندیشی و آزادی‌خواهی است. دانشجویان و اساتید باید تولید علم کنند؛ کار و تلاش کنند و از مرزهای علم عبور کنند. خصوصیات جنبش دانشجویی از نظر ایشان ضد استکبار، ضد فساد، ضد اشرافی‌گری، ضد حاکمیت تجمل‌گرایانه و زورگویانه و ضد گرایش‌های انحرافی است. در جنگ نرم افسران جنگ دانشجویان هستند. افسران در صحنه هستند، به دستور عمل می‌کنند، صحنه را درست می‌بینند و با جسم و جان خود صحنه را می‌آزمایند. همت دانشجو در علم باید به گونه‌ای باشد که اگر کسی بخواهد به تازه‌های علمی دست یابد مجبور شود فارسی یاد بگیرد.»

محیط دانشگاه جای بحث و تبادل علمی و غیرمنتظره افزایش می‌یابد. قدرت تجزیه و غیرعلمی است؛ از این‌رو کسانی که در چنین محیطی رشد می‌کنند، خواسته و ناخواسته از روزمره هم می‌تواند به آسانی آنها را حل کند. قدرت بیان بیشتری برخوردار می‌شوند. به همین دلیل راحت‌تر می‌توانند با دیگر افراد جامعه ارتباط برقرار کنند و تعامل بیشتری با دیگر افراد جامعه دارند. افراد در دانشگاه مجبور می‌شوند در مورد موضوعات مختلف اظهار نظر کنند؛ از این‌رو آمادگی آنها برای جواب دادن به سؤالات

«در نهایت»

«دانشجو باید همواره در راه کسب علم کوشا باشد تا بتواند به خود و جامعه، یاری برساند. دانشجو باید هم برای خود و هم برای جامعه مفید باشد. او نسبت به خود و جامعه مسئول است.»

خانه‌ای که امن نیست

پیرامون پدیده‌ی خشونت خانگی

فاطمه ترابی
عضو فعال دانشکده

خشونت خانگی شامل خشونتی است که در چهارچوب خانواده و بین افرادی که به سبب روابط قانونی و خونی با یکدیگر رابطه صمیمی و عمیق دارند، رخ می‌دهد. خشونت خانگی در بخشی از معنای خود همان ظلم به شریک زندگی است.

این نوع خشونت سن و سال و جنس نمی‌شناسد و ممکن است برای هرکسی پیش بیاید؛ اما واقعیت این است که بیشترین قربانی، در وهله اول کودکان و سپس، زنان هستند.

به دلیل ترس قربانیان و عدم حمایت از آنان آمار دقیقی وجود ندارد. اما خشونت خانگی طی این سال‌ها افزایش پیدا کرده است.

کرونا عامل افزایش خشونت

با فراگیری بیماری، مشکلاتی در خانواده‌ها بروز پیدا کرد و به واسطه محدودیت‌هایی که به وجود آمد، خانواده‌ها در معرض تنش قرار گرفتند. مشکلاتی از قبیل تعطیل شدن مشاغل، محدود شدن فعالیت‌ها و تفریح خانواده‌ها، مشکلات اقتصادی و استفاده بیشتر از فضای مجازی به‌مرور صبر افراد را کمتر کرد. تا جایی که در خانواده‌ها بحث و اختلاف نظر کوچکی، به دعوایی بزرگ تبدیل می‌شود.

بسیاری از زوجین به دلیل این‌که مدت زمان طولانی‌تری کنار یکدیگر هستند و به مهارت‌های زناشویی آگاهی ندارند، بیش از سایرین دچار

تنش می‌شوند که گاهی این تنش‌ها به خشونت خانگی ختم می‌شوند.

قربانیان خشونت خانگی

سالانه در جهان میلیون‌ها زن از طبقات اجتماعی مختلف با وضعیت اقتصادی و سطح تحصیلی متفاوت در معرض خشونت قرار می‌گیرند که بسیاری از این موارد ثبت نمی‌شوند. امروزه معضل خشونت خانگی به بسیاری از کشورها نفوذ پیدا کرده است بنابراین جویای راهی هستند که بتواند آرامش را به خانه‌ها بازگرداند.

تعاریف متفاوتی از خشونت خانگی وجود دارد. افراد ممکن است صرفاً برخورد فیزیکی را جزو این خشونت محسوب کنند، اما همیشه هم محدود به خشونت جسمانی نیست. برای انواع خشونت‌های خانگی مصادیق گسترده‌ای قابل ذکر است که می‌توان از خشونت کلامی، روانی، فیزیکی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و جنسی نام برد. خشونت حتی می‌تواند احساس ناامنی و اضطرابی باشد که در جان قربانی است.

کودکان نیز، قربانی خشونت خانگی هستند. کودکی که خودش قربانی است یا شاهد خشم و ظلم پدر یا مادرش قرار می‌گیرد، آسیب‌های زیادی می‌بیند. طبق تحقیقات کودکی که باخشم و اضطراب بزرگ می‌شود، خودش در آینده می‌تواند وارث این نوع خشم باشد.

محل آرامش یا خشونت؟

خانواده، مهد آرامش و امنیت برای اعضای آن تلقی می‌شود و جایگاه والایی دارد که باید محترم و مقدس شمرده شود. با توجه به سخن رهبر معظم انقلاب: «دشمن بشریت به دنبال نابود کردن خانواده است.» درمی‌یابیم که تا چه اندازه خانواده قداست دارد. در راستای این دیدگاه با توجه به این‌که بیشترین آمار متعلق به زنان و کودکان است، نباید ظلمی که به آن‌ها می‌شود را نادیده گرفت.

آسیب‌های خشونت خانگی

مهم‌ترین ساختار اجتماع که باید امنیت را برای اعضای آن تأمین کند، خانواده است؛ اما عواملی مثل خشونت خانگی، سلامت خانواده را به خطر می‌اندازد. در خانواده‌هایی که درگیری فیزیکی بدرفتاری روانی و بدرفتاری اجتماعی وجود داشته باشد، صدمه‌هایی به خانواده وارد می‌کند.

برای مثال کودکی که تجربه خشونت خانگی را دارد، به دلیل این‌که با ترس و تنش دست‌وپنجه نرم می‌کند، در معرض آسیب‌های روانی و عاطفی قرار می‌گیرد.

مقابله با خشونت خانگی

یکی از راه‌های کاهش خشونت خانگی، تغییر نگرش زنان نسبت به خود و بالا بردن عزت‌نفس و عدم پذیرش خشونت اطرافیان به‌عنوان امری طبیعی است. بالا بردن مهارت خانواده‌ها در مقابله با خشونت خانگی و حضور کارشناسان برای رصد این نوع مشکلات می‌تواند مؤثر باشد. قوانین هم قطعاً می‌توانند اثرگذار باشند.

برای مثال تصویب لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان در کشور که در صورتی‌که طفل یا نوجوان در معرض بزه‌دیدگی یا ورود آسیب به سلامت جسمی، روانی، اجتماعی، اخلاقی،

امنیت یا وضعیت آموزشی قرار گیرد، وضعیت مخاطره‌آمیز محسوب می‌شود و موجب مداخله و حمایت قانونی از او خواهد بود. همچنین وجود برخی سازمان‌های حمایتی برای پیشگیری از این حوادث اثربخش خواهد بود. در قوانین ما هم به این موضوع مهم اشاره شده است که طبق اساس ماده ۱۱۱۵ قانون مدنی، اگر زنی در منزل مشترک با همسرش مورد ضرر جانی و مالی قرار بگیرد، می‌تواند خانه همسر خود را ترک کند، در مقابل مرد موظف است که همچنان نفقه زن را بپردازد.

باورپذیر بودن این مسئله که زنان صرفاً به دلیل وابستگی اجتماعی و مالی و حتی عاطفی، نباید سلطه و ظلم اطرافیان‌شان را نادیده بگیرند، کمک بزرگی به آن‌ها خواهد کرد.

خشونت خانگی در اذهان عمومی یک موضوع خصوصی برداشت می‌شود و افراد غالباً تمایلی برای کمک و اظهارنظر از خود نشان نمی‌دهند؛ اما حمایت و دغدغه‌مند بودن افراد و اطرافیان بسیار مؤثر است.

خشونت خانگی فراتر از موضوع خصوصی است و توهین و حقارت از سوی هرکسی که باشد هرگز پذیرفته‌شده نیست. هر فردی شایسته احساس ارزشمندی و احترام است. اهمیت خانواده برای هیچ‌کس پوشیده نیست و خانواده منبع آرامش، کانون تربیت و پرورش فرزندان است؛ و معمولاً انسان‌هایی از موفقیت بیشتری برخوردارند که کانون خانواده آنان گرم‌تر و محکم‌تر بوده است. به سبب تأثیری که سینما و تلویزیون روی سبک زندگی و فرهنگ خانواده دارد، این نهاد هم می‌تواند تأثیر درخشانی بر روی این مسئله داشته باشد.

خشونت خانگی به دلیل این‌که در فضای تربیتی خانوارها وجود دارد و انتقال آن از نسلی به نسل دیگر ممکن است، اقدامی فرهنگی و ریشه‌ای نیاز دارد تا خانه امن، امن باقی بماند.

مهاجرت، سفری هدفمند و متفاوت

بررسی مهاجرت‌های درون‌کشوری و بین‌منطقه‌ای

زهرا شهیدی

عضو فعال دانشکده

درون کوچی یا مهاجرت به معنای جابه‌جایی مردم از مکانی به مکان دیگر برای کار یا زندگی است. مردم معمولاً به دلیل دور شدن از شرایط یا عوامل نامساعد مانند فقر، بیماری، مسائل سیاسی، کمبود غذا، بلایای طبیعی، جنگ، بیکاری و کمبود امنیت مهاجرت می‌کنند. دلیل دوم می‌تواند شرایط و عوامل مساعد جذب‌کننده‌ی مقصد مهاجرت مانند امکانات بهداشتی بیشتر، آموزش بهتر، درآمد بیشتر، مسکن بهتر و آزادی‌های سیاسی بهتر باشد.

مهاجرت نقش اساسی در فعل و انفعالات مختلف اجتماعی و جمعیتی دارد. در بسیاری از جوامع شهری کشورهای توسعه‌یافته، شاهد افزایش تعداد مهاجران بین‌المللی می‌باشند.

در ایران نیز استان‌های البرز، تهران، اصفهان، گیلان، مازندران پنج استان عمده مهاجرپذیر و استان‌های خوزستان، کرمانشاه، لرستان، سیستان و بلوچستان و چهارمحال و بختیاری استان‌های مهاجر فرست بوده‌اند.

بیشترین مهاجران خارج‌شده به استان‌های تهران، خراسان رضوی و فارس اختصاص داشته است؛ اما با توجه به تعداد مهاجران وارد شده به استان‌های مذکور جریان مهاجرت در این استان‌ها مثبت بوده.

بر اساس نظریه‌های مختلف، عوامل اقتصادی

فیزیکی نامناسب در یک مکان موجب می‌شود که افراد محل زندگی خود را ترک کرده و به مکان دیگری که شرایط بهتری دارد نقل مکان کنند.

عوامل قلقلک دهنده برای رفتن

دیدگاه اجتماعی، عامل اقتصاد را عامل بی‌همتای برانگیزاننده مهاجرت نمی‌داند؛ یعنی مشکلات مالی و این‌چنین مسائل را تنها عامل مهاجرت نمی‌داند و علاوه بر این‌ها، انگیزه‌هایی مانند تحصیل، تحمل یا عدم تحمل شرایط زیستی، تمایل به زندگی در نقاط خاص، عوامل قومی، نژادی و فرهنگی را نیز از عوامل مهاجرت می‌داند.

جامعه‌شناسان دامنه گسترده‌ای از عوامل مختلف را که می‌توانند تصمیم‌گیری فردی و خانوادگی کوچ را تحت تأثیر قرار دهند بررسی نموده‌اند. از جمله آن‌ها می‌توان عوامل جمعیت‌شناختی مانند سن، جنس، آموزش و نژاد، عوامل جغرافیایی از قبیل فاصله، عوامل اجتماعی-روان‌شناختی مانند تمایل به امکانات رفاهی، عوامل اقتصادی از قبیل درآمد و شغل، عوامل گرایشی از قبیل تمایل به بهبود وضعیت اقتصادی و درآمد، نزدیک بودن به دوستان و خویشاوندان و مانند آن را نام برد.

تأثیر بر لایه‌های عمیق

از دیدگاه فرهنگی، نکته مورد اهمیت در تمام مهاجرت‌ها یکسان نبودن فرهنگ مبدأ و مقصد است. تفاوت‌های فرهنگی میان مبدأ و مقصد مهاجرت می‌تواند منشأ مسائل و مشکلاتی برای مهاجران باشد. فراوانی میزان ناهنجاری‌های اجتماعی و افت تحصیلی از نمونه‌های بارز این‌گونه مشکلات است. همچنین پدیده حاشیه‌نشینی و پیامدهای اجتماعی و فرهنگی آن از عوارض این‌گونه مهاجرت‌ها است.

مهاجرت بر دین‌داری نیز تأثیر داشته و در نتیجه تغییرات در مناسبات و آداب‌ورسوم فرهنگی، اجتماعی و ناهمگونی در هنجارهای فرهنگی، اجتماعی و دینی مهاجران را در پی دارد؛ بنابراین، مهاجرت در باورهای فرد مهاجر تأثیرگذار است و یکی از این باورها نیز عقاید دینی است.

مهاجر بفرستیم یا بپذیریم؟

شهر کوچک به دلیل برخورداری اندک از سطح امکانات و زیرساخت‌های اقتصادی و اجتماعی، به‌عنوان شهر مهاجرفرست عمل می‌نمایند.

از میان مؤلفه‌های هشت‌گانه، عوامل اقتصادی شهرهای بزرگ در جایگاه نخست، عوامل اقتصادی مبدأ در جایگاه دوم و عوامل سیاسی در جایگاه انتهایی عوامل تأثیرگذار در مهاجرت به کلان‌شهرها قرار دارند.

نگاهی به تحلیل‌های آماری و پژوهش‌ها درباره «مهاجرپذیری» و «مهاجر فرستی» به‌وضوح نشان

می‌دهد وضعیت ایران نسبت به بسیاری از کشورهای جهان در مهاجرفرستی بهتر است.

مهاجران ایرانی از تعداد ۸۱۹/۹۳۶ هزار نفر در سال ۱۹۹۰ به ۱ میلیون و ۹۳۷ هزار نفر در سال ۲۰۱۹ تغییر کرده است. در بازه‌های زمانی مشابه، جمعیت مهاجران در جهان نیز از ۱۵۳/۰۱ میلیون نفر به ۲۷۱/۶۴ میلیون نفر تغییر پیدا کرده است. سهم مهاجران ایرانی از مقدار کل آن در جهان از ۱/۴۵ درصد در سال ۱۹۹۰ به ۲/۲۹ درصد در سال ۲۰۱۹ تغییر پیدا کرده است.

سیاست‌های مهاجرتی

انجام کارهای مشترک برای ارتقای سطح تعاملات و روابط دو کشور، در بسیاری از زمینه‌ها از جمله حوزه‌های روابط کار، تبادل نیروی کار و آموزش فنی و حرفه‌ای و... بسیار مفید است. وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی، تبادل نیروی کار ماهر و متخصص بین دو کشور را یکی از زمینه‌های همکاری خواند و تأکید کرد: جمهوری اسلامی ایران، دارای نیروی انسانی ماهر و متخصص در همه حوزه‌ها است؛ بنابراین می‌توان با برقراری تعامل بین کشورها و فراهم‌سازی امکان مشارکت افراد، از مهاجرت و ترک کامل میهن خود جلوگیری کرد.

از بُعد مجاهدت و حضور در صحنه‌ی تصمیم‌گیریهای عظیم اجتماعی فاطمه زهرا در قلّه فرار دارد. یعنی بعد از رحلت پیغمبر، در قضیه خلافت، زهرای اطهر سلام‌الله‌علیها، با همه‌ی وجود با سخنش، با علمش، با تلاشش، با همه‌ی جسمش وارد میدان شد. ۱۷/۰۹/۱۳۷۲
زندگی جهادی فاطمه‌ی زهرا بسیار عظیم، بی‌نظیر و یک نقطه‌ی درخشان و استثنایی است. اما مقام معنوی این بزرگوار، نسبت به مقام جهادی و انقلابی و اجتماعی او، باز به مراتب بالاتر است.

۱۳۶۸/۱۰/۲۶